

Bas Heijne. *Vlees en bloed*. Prometheus
Kristien Hemmerechts. *Lang geleden*. Atlas

Herkenbaar, zeer herkenbaar zelfs is de mengeling van vervreemding en vertrouwdheid, die een zoon of dochter overvalt bij de terugkeer naar zijn of haar ouders. Of het voor een korte visite is of voor een langer verblijf, dat maakt eigenlijk geen verschil. Het eerste wordt beschreven door Bas Heijne in zijn verhalenbundel *Vlees en bloed*, het tweede door Kristien Hemmerechts in haar bundel *Lang geleden*, en in beide gevallen met dezelfde reactie als resultaat. Het verschil, dat wel degelijk aanwezig is, zit ergens anders.

Heijne beschrijft hoe een homoseksuele zoon de nieuwe flat van zijn ouders bezoekt, waarin de vorige bewoner (een oudere homo) door twee schandknepen op bloedige wijze om het leven is gebracht. Bij Hemmerechts tracht een dochter die thuis problemen heeft met haar minnaar een weekje op adem te komen bij haar vakantie vierende ouders.

In beide verhalen is er iets dat de harmonie verstoort, iets waardoor de vervreemding het wint van de vertrouwdheid. Maar bij Heijne komt het van buitenaf (de moord op de vorige bewoner), bij Hemmerechts van binnenuit (de problemen met de minnaar, die de dochter maar niet van zich af kan zetten). Hemmerechts diept een betrekkelijk complexe psychologische situatie uit, waarbij het milieu, de omstandigheden en zelfs de intrige van ondergeschikt belang zijn. In het verhaal van Heijne is dat precies andersom.

Milieu, omstandigheden en - zij het in mindere mate - intrige zijn essentieel voor de meeste van zijn verhalen. Heijne beschrijft, als een literair chroniqueur, taferelen uit het moderne leven. Men maakt onder meer kennis met een artistieke en door aids getraumatiseerde homoscene in New York, met een naargeestig Amsterdams dealertje dat zich verlustigt aan horrorvideo's, met een journalist die in India vergeefs op zoek is naar een spannend achtergrondverhaal bij de begrafenis van de vermoorde premier Rajiv Gandhi.

Vakkundig geschreven verhalen zijn het, in de Angelsaksische traditie van de *short story*, wat het des te onbegrijpelijker maakt dat uit dezelfde pen een drakerige roman als *Suez* heeft kunnen vloeien. Met uitzondering van een expliciete en geëmotioneerde uiting van onmacht aan het slot van het aids-verhaal, blijft de taal ingehouden, sober, zonder dat dit ten koste gaat van de - vooral op suggestie berustende - zeggingskracht. Het meest effectief pakt dat uit in 'Tijger', naar mijn smaak het beste verhaal van de bundel, waarin Heijne een echtpaar dat naar eigen zeggen 'alles' al heeft met behulp van een 'beschadigd fauntje' confronteert met iets onuitsprekelijks dat toch nog ontbrak.

In dit gevoelige, ja tedere verhaal is het kroniek-achtige grotendeels naar de achtergrond verdwenen; het verhaal had dan ook net zo goed door Kristien Hemmerechts geschreven kunnen zijn. Met dit verschil dat zij ongetwijfeld de man, de vrouw en het 'fauntje' zou hebben voorzien van veel meer gedetailleerde gevoelens, gedachten en herinneringen. Heijne beperkt zich strikt tot de handeling en vermijdt alle bijzaken; bij Hemmerechts wemelt het doorgaans van de bijzaken, wat

overigens niet betekent dat de schrijfster haar greep op het geheel zou zijn kwijtgeraakt.

In werkelijkheid gaat het natuurlijk allerm minst om bijzaken. Al die gevoelens, gedachten en herinneringen vormen tezamen de emotionele substantie waaruit Hemmerechts haar verhalen optrekt. In feite schrijft zij een soort mini-romans; binnen het korte bestek van een verhaal slaagt zij erin een compleet leven en soms zelfs meerdere levens op te roepen.

Wie Hemmerechts' eerdere verhalen en romans heeft gelezen, zal in *Lang geleden* niet veel nieuws aantreffen. Haar werk bestaat uit variaties op steeds dezelfde thema's van existentiële aard: de strijd tussen de seksen, de problemen tussen ouders en kinderen, met een nadruk op verlies en gemis. Onuitputtelijk als het leven zelf is de stof waarvan Hemmerechts literatuur maakt. Als zij in een van de verhalen een schrijfster op de vraag waar zij haar inspiratie vandaan haalt laat antwoorden: 'overal', geldt dat ook voor haarzelf.

Het verhaal in kwestie demonstreert deze poëtica ter plekke, doordat de diverse observaties, gedachten en fantasieën van de geïnterviewde schrijfster tegelijkertijd het verhaal uitmaken. Wat Hemmerechts biedt is een geconcentreerde verdubbeling van de werkelijkheid. De nadruk dient echter te worden gelegd op het adjectief, want uiteindelijk is het de - strakke, beheerste - vorm die maakt dat ik geboeid blijf lezen, ook al zijn de hunkerende meisjes, overspelige echtelieden, aan gekte lijdende zusters en met gestorven kinderen kampende gezinnen inmiddels genoegzaam bekend.

Hemmerechts weet bovendien hoe ze een verhaal moet beginnen. 'Gedurende de drie lange minuten dat de aarde die middag beefde, lag Annette vastgebonden en geblinddoekt op het bed van haar minnaar' - na zo'n opening lees ik dóór, om vervolgens niet te worden teleurgesteld. Ook dat is, net als bij Heijne, een kwestie van vakmanschap. Maar bij Hemmerechts komt daar nog iets bij: een voortdurend voelbare gedrevenheid, die elke verdenking van professionele routine (bij Heijne in sommige verhalen niet afwezig) uitsluit.

Met name haar borende verkenningen van de vrouwelijke seksualiteit hebben een heel eigen en overtuigende kwaliteit, verstoken als ze zijn van literaire koketterie of feministische eenzijdigheid (al is het duidelijk dat Hemmerechts haar zusters een warm hart toedraagt). De betreffende verhalen in *Lang geleden* ontleen er - in elk geval voor de mannelijke lezers - een extra attractie aan, want anders dan gebruikelijk bij zoveel emotioneel realisme hoeft de lectuur hier niet uitsluitend tot herkenning te leiden.

(*de Volkskrant*, 4-3-1994)